

Ha szépek szomszédod csikái, tinai,
Míg a tiedet nem bírják inai,
Ne irigyeld tőle, hanem járj nyomába,
Hogy te is juthass ily jószág birtokába!

Gyümölcsösöd vaskort s fűzfaalmát terem,
Pedig jobb is nőne ugyanazon helyen?
Nézz csak amaz okos gazdának kertjébe,
Mily drága gyümölcsű fával ülteté be!

Ujra mondom, tanulj s ha könyvből is értesz,
Tapasztalásodat nevelni fogja ez,
Olvasd szorgalmasan az olyan könyveket,
Melyekből a gazda okosabbá lehet!

Hej, de ott van a baj, szinte elfeledtem,
Pedig erről szólni előre föltettem,
Hogy az olvasáshoz még sok gazda nem ért,
Vagy ha ért is, könyvre nem adna egy fillért!

Hány apa nem küldi fiát iskolába
S eltarisznnyáztatja az időt hiába,
Felnő a sok gyerek, mint paszkoncakender,
Hogy válnék ezekből szemrevaló ember?

Nem tanulják-e ott a kötelességet,
Istenhez, hazához, királyhoz hűséget?
Emberré az embert csak oktatás teszi,
Mégis ezt hány apa lelkére sem veszi!

Olvasó barátom, adj hálát Istennek,
Hogy téged szülőid jobban neveltetnek,
Vedd te azért hasznát, mit egykor tanultál,
Mást is példád után vonni iparkodjál!

Czuczor Gergely.

(Beszéd- és értelemgyakorlat. Természeti és gazdasági ismeretek.)

Járjuk be most az udvart, mit látunk ott? Milyen állatokat tenyésztenek a mi vidékünkön? (Szarvasmarha, juh, ló, sertés.) Mivel függ össze alakja és belső szervezete? (Növényevő életmódjával.) Milyenek lábai? Miért olyan erősek? (Nagy, erős testét kell hordoznia.) Négy ujja közül hány éri a földet? Miért áll magasabban két ujja? (A süppedő, nehéz talajban a teste könnyen lesüllyedne.) Hogy nevezzük az ilyen csülköt? (Álcsülök.) Milyenek érzékszervei? Miért tompultak el érzékszervei? (Mert az ember védelme alatt él.) Csak szaglása elég

fejlett, miért? (Hogy a mérges növényeket kellemetlen szagukról felismerhesse.) Miért eszik a szarvasmarha reggeltől estig? (Nagy testét táplálja, és mert tápláléka széna, fű: minden növényi táplálék sokkal kevésbbé tápláló, mint a hús.) Milyen a szarvasmarha gyomra? (Összetett.) Milyen állat a szarvasmarha? (Kérődző állat.) Hogyan folyik le a kérődzés? (A lenyelt táplálék a bendőbe jut. Ha az állat jóllakott, ha bendője megtelt, csendesebb helyre vonul és lepihen. Közben a bendőben megpuhult táplálék a recés gyomorba vándorol, amely apró gombócokká formálja. Ezeket az állat szájába visszaböfögi és lapos, redős zápfogaival finomra őröli. A finomra őrölt táplálék sok nyállal felhígítva egy harmadik gyomorba, a szájrétűbe (leveles gyomor) folyik. Innen jut a tulajdonképeni gyomorba, az oltóba. Itt történik az emésztés.)

Miért hasznos a szarvasmarha? (Teje fontos táplálék, sajt, vaj, túró), nagy ereje miatt teherhúzásra használják (igás állat), trágyájával a szántóföldeket termékenyítik meg, húsát megesszük, bőréből különféle tárgyakat készítenek (bőrönd, gépszij, talpbőr stb.) faggyújából szappant, csontjából enyvvet főznek.)

Mit tudunk a juhról, mi fedi testét? (Gyapjú.) Hányszor nyírják rendszerint évente? (Kétszer.) Mivé dolgozzák fel a lenyírt gyapjút? (Posztóvá vagy szövetté.) Mit csinálnak gyapjas bőréből? (Subát és ködmönt.)

Mit találunk csaknem minden házban? Miből szelídítette meg az ember a sertést? (A vadsertésből.) Miért szereti a magyar ember a sertést? (Mert szegény ember is könnyen felnevelheti.) Miért hízlalják? (Ha jól tartják, hamar meghízik, bőre alatt vastag szalonnaréteg rakodik le.) Főleg ezért és ízletes húsaért tenyésztik. Testének csaknem minden részét felhasználják. Sertéiből ecetet, kefét és meszelőt készítenek.

Melyik a magyar ember legkedvesebb háziállata? (A ló.) Mivel nyerte meg tetszésünket? (Büszke magatartásával, nagy erejével és gyorsaságával.) Mit tudunk még a lóról, miért szereti az ember? (Okos és hű állat.) Milyenek érzékszervei? (Kitűnőek. Okos szemével igen jól lát, hallása nagyon jó, szaglása is fejlett.) Mivel táplálkozik? (Növényevő állat. Legkedvesebb eledele a zab (abrak), de szereti a szénát és a zöld takarmányt is (lucerna, lóhere.) Hogyan legel? (A füvet mozgékony ajkaival fogja meg s előre nyúló metszőfogaival letépi.) Hova teszik a zablát? (A metsző- és zápfogak közt nagy hézag van, ide.) Hol ismerünk hazánkban méneseket? (Mezőhegyes, Kisdér, Bábolna.)

De már látjuk is udvarunk gondozóját, felénk közeledik. Ki az? Jőjj ki, mondj egy verset az édesanyádról?

(Szavát.)

ANYÁM INTÉSE.

El ne add az ősi házat,
El ne add az ősi telket,
Hol a csűrön késő őszi
Gólyamadár kelepelget!

Rádnevet, mint hajdanában,
A cseresznye, piros alma:
Gyermék leszél újra, fiam
S belefogsz egy régi dalba.

Ha elfáradsz a világban:
Gyere haza megpihenni,
Az öreg fák árnyékában
Szép időkre emlékezni!

El ne add az ősi házat,
El ne add az ősi telket,
Hol a csűrön késő őszi
Gólyamadár kelepelget!

Pósa Lajos.

Mi van minden falusi ház mellett? (Konyhakert.) Mit termelünk a konyhakertben? (Olyan növényeket, amelyek élelmzésünkre szükségesek.) Miért szereti a jó gazda a konyhakertet? (Mert a reá fordított munkákért dúsán fizet s elsősorban a házi szükségletet adja meg, de kis ügyesség mellett a piacra is szállíthat a gazdasszony.) Milyennek kell lennie a jó konyhakertnek? (Termékenynek.) Mivel érhetjük el ezt? (Rendszeres trágyázással.) Milyen trágya való laza talajra, pl. homokra? (Lótrágya.) Milyen talajra jó a szarvasmarha trágya? (Minden talajra., Melyik trágyafajta legjobb a konyhakert trágyázására? (A keverék vagy komposzt trágya.) Hogyan történik a konyhakert trágyázása? (A kertet felosztjuk négy egyenlő részre s évenként felváltva, egy-egy részt trágyázunk meg.) Mikor trágyázzuk a kertet? (Lehetőleg ősszel teregezzük el és ássuk alá.) Melyek a fészekbe vetett növények? (Paradicsom, uborka, dinnye, tök, stb.) Melyek az élő növények? (Spárga, torma, sóska stb.) Mikor ássuk fel a konyhakert talaját? (Ősszel, ilyenkor mélyen és hantosan ássunk.) Mit csinálunk tavasszal a talajjal? (Megkapáljuk és elgereblyézzük.) Mit tudunk a kapálásról? (A kapálással a talaj felső részét porhanyítjuk, célja a cserpesedés megakadályozása s a talaj nedvességének visszatartása.) Mit nevezünk töltögetésnek? (Egyes növények gyökérgumójához földet húzunk, hogy szaporodását elősegítsük (bab, burgonya stb.) Hogyan árnyékoljuk be a talajt? (Ha azt akarjuk, hogy a vetemények tövénél a föld ne cserpesedjen vagy ne száradjon ki, akkor oda száraz fűvet, aprótrágyát, fűrészport, mohát, falevelet hordunk. A talajbeárnyékolás ott jó, ahol az öntözés nehézséggel jár.) Mikor gyomlálunk? (Még virágzás előtt.) Hogyan öntözünk? (Lehetőleg állott vizet locsoljunk a növények gyökeréhez. Tavasszal és ősszel reggel öntözünk, nyáron pedig este a legjobb. Erős napsütésben nem szabad öntözni a növények leveleit, csak tövét.) Hogyan készítünk melegágyat? (A melegágy helyét északról védett, napos helyen már ősszel kiválasztjuk és a fagy beállta előtt trágyával betakarjuk, hogy ott a föld keményre ne fagyjon. Február-

ban másfél m széles és félméter mély gödröt ásunk, majd a gödör köré dél felé lejtő deszkakeretet teszünk, a gödröt telerakjuk friss szalmás lótrágyával és jól megtapossuk. Ha a trágya száraz, öntözzük meg. Ezután az ablakokat vagy ennek hiányában szalmatakarót — ráhelyezzük a keretre, ezt is jól körülrakjuk trágyával. Nyolc-tíz nap múlva a trágya átmelegszik, gőzölni kezd. Most kb 15 cm vastagon jó kerti földet rakunk a trágyára és ismét betakarjuk. Amikor a föld is átmelegedett, akkor a földet megforgatjuk, langyos vízzel megöntözzük és bevetjük magvakkal. Mire kell vigyázni a vetésnél? Mindig szórva vetünk, de vigyázunk, hogy a vetés sűrű ne legyen.) Stb.

De mit gondoltok, gyerekek, teremne-e valami a kertben, ha annak csak az ember viselné gondját? Bizony, a jó Istenen kívül hasznunkra kell fordítani a kis madarak munkáját is. Jőjj, mondd el azt a költeményt, melyet a madarokról tanultunk!

(Szavalat.)

KIS MADARAT FOGTAM.

Kis madarat fogtam,
Pelyhes, gyöngé szárnyút,
Fészkeből pottyant le
S fűszőnyegre ájult
Csipegett, pihegett,
Vergődött szegényke,
Majd kiszakadt, úgy vert
Pici szívecskéje.

Kis madarat fogtam,
Nem volt rab sokáig,
Elsétáltam véle
A palánk aljáig,
Ahol fészke lógott.
Meglستم az ágat,
S visszaadtam szépen
Az édesanyjának.

Kis madarat fogtam,
Ijedős fiókát,
Meg-megrebbent szárnya:
Menekülni próbált,
Piros, éles csőrét
A kezembe vágta,
Azt hitte, bezárom
Fénylő kalitkába.

Hadd ujjongjon újra
A pihés lakásnak,
Az anyai, féltő,
Melengető szárnyának!
Hadd örüljön együtt
A víg kis családdal,
Hadd dícsérje Istent
Csattogó dalával!...

Vályi Nagy Géza.

Na, de elfáradtunk már a sok ülésben, *énekeljünk!* Alljunk fel! Milyen ünnep volt nemrég, gyermekek? Ki emlékszik még a hősök ünnepére? Most mi is kis katonák leszünk! Énekeljük el a Klapka-indulót!

Fel, fel vitézek a csatára,
A szent szabadság oltalmára,
Mennydörög az ágyú, csattog a kard,
Ez lelkesíti csatára a magyart!

Most pedig azt, amit a bevonuló katonák énekelnek:

Édesanyám, édesanyám, csak az a kérésem,
Cifra ruhát, honvéd ruhát csináltasson nékem,
Cifra ruhát, ej, haj, ezüst gombot rája,
Ugy illik, illik, illik, úgy illik, illik, illik
A honvéd bakára!

Kinek a katonái szeretnétek lenni, gyermekek? Énekeljük
el a Horthy Miklós katonája című dalt is!

Horthy Miklós katonája vagyok
Legszebb katonája,
Vigan élem katonaéletem,
Nincsen gondom másra,
Menetelek káplár úr szavára,
Ugy gondolok az én violámra,
Horthy Miklós katonája vagyok,
Legszebb katonája!

Bemutattátok gyermekeim tudástokat, értelmi fejlődése-
ket. Most térjünk át az érzelmi részre: mutassátok be mikről
beszélgettünk az év folyamán — költeményekben!

Kit szerettek legjobban a jó Isten után, gyermekek? Miért
szereti minden ember legjobban a szüleit, szülei közül is első-
sorban édesanyját? Hogyan állított Petőfi emléket jó szülei-
nek költészetében?

(Szavalat.)

ISTVÁN ÖCSÉMHEZ.

Hát hogy mint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e úgy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetésetek meghitt és vidám,
Mondjátok-e az est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetei,
Csakhogy szűkecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! Ha ő úgy nem bízik
Az emberekben: jégre nem viszik.
Mert ő becsületes lelkű, igaz:
Azt gondolá, hogy minden ember az.
És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, amit keresett.
Szorgalmas élte verítékinek
Gyümölcseit most más emészti meg.
Mért nem szeret úgy engem Istenem,

Hogy volna mód sorsán enyhítenem?
 Agg napjait a fáradástul én
 Mily édes-örömet fölmenteném.
 Ez fáj nekem csak, nyugodt éltemet
 Most egyedül ez keseríti meg.
 Tégy érte, amit tenni bír erőd,
 Légy jó fiú és gyámolítsad őt.
 Vedd vállaidra félig terheit
 S meglásd, öcsém, az Isten megsegít.
 S anyánkat, ezt az édes jó anyát.
 Ó Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
 Mi ő nekünk? Azt el nem mondhatom,
 Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
 De megmutatná a nagy veszteség:
 Ha elszólítná tőlünk őt az ég...
 E néhány sorral érd be most, öcsém,
 Én a vidámság hangját keresem,
 És akaratlan ilyen fekete
 Lett gondolataimnak menete;
 S ha még tovább fonnám e fonalat,
 Szívem repedne a nagy kín alatt.
 Más levelem majd több lesz és vidám,
 Isten megáldjon, édes Pistikám!

(Petőfi Sándor.)

Nincs is szebb, gyermekek, a boldog, megelégedett családi életnél. Amikor édesapa és édesanya körül ott játszadoznak a gyermekek. Mindenki végzi a jó Istentől ráért munkát s megelégedett a család. Csak akkor van baj, akkor köszönt be a szomorúság, ha előregednek a szülők s a gyermekek nem végzik becsületesen munkájukat. Ilyenkor úgy érzik a szülők, akik pedig egész életüket gyermeküknek áldozták, mintha kifosztották volna őket. Gyermekek, ki tudná meghálálni jó szüleinek mindazt a sok fáradságot, törődést, gondot és aggodást, amit értetek vállalt? És melyik gyermek tudná megtagadni jó szüleit? Olyan talán a világon sincs. Arany János, a másik magyar költő gyönyörű végrendeletet hagyott gyermekére, de minden magyar gyermekre is. Hallgassátok!

FIAMNAK.

Hála Isten! Este van megint.
 Mával is fogyott a földi kín,
 Bent magános, árva gyertya ég,
 Kívül leskelődik a sötét.
 Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
 Vetve ágyad puha-melegen:
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

Látod, én szegény költő vagyok,
 Örökül hát nem sokat hagyok;
 Legföllebb mocsoktalan nevet:
 A tömegnél hitvány érdemet.
 Ártatlan szíved tavaszkerterében
 A vallást azért öntözgetem.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

Mert szegénynek drága kincs a hit,
 Túrni és remélni megtanít.
 S néki, míg a sír rá nem lehel,
 Mindig túrni és remélni kell.
 Ó, ha bennem is, mint egykor, épen
 Élne a hit, vigaszul nekem!
 Kis kacsóid összetéve szépen
 Imádkozzál, édes gyermekem!

Majd, ha játszó társaid közül
 Munka hí el, — úgy lehet korán, —
 S idegennek szolgálsz eszközül,
 Ki talán szeret, de mostohán:
 Balzsamul a hit malasztja légyen
 Az elrejtett, néma könnyeken.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

Majd ha látod, érzed a nyomort,
 Melyet a becsület válla hord;
 Megtiporva az erényt, az észet,
 Míg a vétek irigységre készít,
 S a butának sorsa földi éden:
 Álljon a vallás a mérlegen.
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

És ha felnövén tapasztalod,
 Hogy apáid földje nem honod,
 S a bölcsőd s koporsód közti űr
 Századoknak szolgált mesgyeül:
 Lelj vigasztalást a szent igékben:
 „Bujdosunk e földi téreken.“
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

Ó, remélj, remélj egy jobb hazát!
 S benne az erény diadalát;
 Mert különben sorsod és e föld

Isten ellen zúgolódní költ.
 Járj örömmel álmaid egében;
 Utravalód e csókom legyen:
 Kis kacsóid összetéve szépen,
 Imádkozzál, édes gyermekem!

(Arany János.)

Ha szívünkbe zárjuk jó szüleink szavait, nem fog érni bennünket csalódás annyi az életben. Mert bizony az élet küzdelem, harc, amelyben mi is megsebesülhetünk. Milyen vigasztaló akkor, csalódásban rágondolni jó szüleink szavaira, akik elláttak bennünket mindennel, amire az életben szükségünk lehet. Reviczky Gyula egy imakönyvet kapott örökül édesanyjától. Hallgassuk meg, mit mond róla.

IMAKÖNYVEM.

Aranykötésű imakönyvet
 Hagyott rám örökül anyám.
 Kis Jézus ingben, glóriában
 Van a könyv első oldalán.
 Sok év előtt egyik sarokban
 Beírta jó anyám nevét,
 Lehajtom a betűkre főmet,
 Hogy földézzem szellemét.

Nekem úgy tetszik, hogy csak egyszer,
 Fehér ruhában láttam őt.
 Tavasz volt ép, a kedves ákác
 Virágzott a ház előtt.
 A lemenő nap fénysugára
 Reszketett ajkán, zárt szemén.
 Apám ott állt a ravatalnál
 És velem együtt sírt szegény.

Hogy elmosódtak a betűk! Beh
 Sárgák s kopottak a lapok!
 Rég volt, midőn ez imakönyvből
 Még az anyám imádkozott.
 Kék selyemszállal összekötve
 Van itt hajambul egy kevés,
 Aranyos fürteimhez akkor
 Nem illett még a szőnvedés.

Irott imádság töredéke
 Mellett van anyám haja,
 Emitt egy szentnek vézna képe
 S egy régi, halvány Mária.

Elnézem... Éppen így viselt meg
 A sors azóta engemet.
 Sokszor szeretnék sírni, hogyha
 Nem szégyelném a könnyeket.

Az Ur imádságát ütöm fel
 — Kíséröm a nehéz uton —
 S vigasztalást vegyít a kínhoz
 A te imád, ó Jézusom!
 Imádság kell a szenvedőnek,
 A kit a sors árván hagyott.
 Uristen, én nem zúgolódom:
 Legyen a te akaratod!

Föl nem panaszlom a világnak,
 Csak szellemednek, jó anyám; —
 Mily kopár volt ifjúságom
 S hogy mennyi bánat szállt reám.
 Túrtem, reméltem, megalázva,
 Idegenek közt éltem én,
 De azt a régi imakönyvet
 S emléked szentül őrizem.

(Reviczky Gyula.)

Jó szüleink után édes hazánkat kell szeretnünk igazán!
 Hiszen mindnyájunknak édesanyja ő: ha szegény hazánk, mi
 is inséget szenvedünk, ha boldog, mi is vele örülünk. Ahogy
 jó szüleink abban látják földi boldogságukat, ha mi, gyerme-
 keik megfogadjuk tanácsaikat, s híven teljesítjük kötelessé-
 geinket, úgy magyar hazánk is ezt kívánja tőlünk. Szülőink
 után hát első szavunk a haza legyen.

(Ének: Énekeljük el a Himnusz!)

Ezer éve miénk a föld, Árpád apánk szerezte meg ne-
 künk. Most mégis azt látjuk, sok része még idegenek kezében
 van. De hinnünk kell rendületlenül, hogy ősi jusson újra a
 miénk lesz a magyar földnek minden röge! A magyar ember
 imádja földjét. Ezer éven át egyik kezében karddal, másik-
 ban a munka szerszámaival dolgozott. De állt a földjén, állt
 rendületlenül, ki nem mozdította róla semmi sem! Jól tudta,
 hogy minden rögéhez őseinek vére, könnye, veritéke tapadt,
 tehát szent lett neki annak minden porszeme. Így szeressétek
 ti is, gyermekeim, a magyar földet. Jőjj ki, szavald el a ma-
 gyar földről szóló köteményt!

MIÉNK E FÖLD!

Miénk e föld, Árpád földje,
Isten keze nekünk mérte!
Verejtékünk, vérünk gyöngye
Hullott rája, ömlött érte,
Attól áldott minden röggje...
Miénk e föld mindörökre,
Mindörökre!

Síró szellő ősi romra
Csak ezt sírja, ezt sóhajtja.
Ősz aggastyán nyugalomra
Fáradt testét ezzel hajtja.
Ezt dalolja ifjú ajka,
Bölcső felett ezt a dajka,
Ezt a dajka!

A toronyban búsborongva
Délharangszó, estharangszó
Csak ezt kongja, csak ezt zsongja,
Ezt zokogja minden jajszó,
Bujdosó ezt bús útjában,
Furulyaszó a pusztában,
A pusztában...

Szántóvető kérges marka
Ezt vesse az ősi rögbe.
Zúgó vihar bús haragja
Ezt harsogja mennydörögve!
Minden magyar szív imája
Égi útját ezzel járja,
Ezzel járja!

(Lampérth Géza.)

Szép ez a föld minden röggével, virágával, madarával, szép a róna szabad síkja, szép a hegyek koszorúja, szép folyója, szép a bérece, legszebbnek azért talán mégis mindnyáján szülőföldünket találjuk. Azt a hajlékot, ahol születünk, hol a dajka altató dalt dudolgatott felettünk... Azt az udvart, hol tipegtünk s az első bátortalan lépéseket megtettük, ahol gyöngye kézzel homokból nagy várakat építgettünk... A kis kert, hol virágot szedtünk bokrétába... A templom, hol első imára nyílt az ajkunk, ahol együtt imádkoztunk szüle, gyermek, testvér, rokon... A játszóhely a dombon, hol labdázunk, kergetőztünk... az a falu, az a város, ahol vesszön lovagoltunk, az a határ, hol kalappal tarkaszárnyú lepkét fogtunk: egyszóval a *szülőföldünk*! Petőfi Sándor is megénekelte szép szülőföldjét. Hallgassuk csak!

SZÜLŐFÖLDEMEN.

Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón' tele:
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Ugy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember, úgy jöttem meg.
Hej, azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel,
Húsz esztendő... az idő hogy eljár!
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
 Közületek csak egyet is lássak!
 Foglaljatok helyet itt mellettem,
 Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
 Hogy vállamon huszonöt év van már...
 „Cserebogár, sárga cserebogár!”

Mint nyugtalan madár az ágakon,
 Helyről helyre röpköd gondolatom,
 Szedegeti a sok szép emléket,
 Mint a méh a virágról a mézet:
 Minden régi kedves helyet bejár:
 „Cserebogár, sárga cserebogár!”

Gyermekek vagytok, gyermek lettem újra,
 Lovagolok fűzfasípot fújva,
 Lovagolok szilaj nádparipán,
 Vályúhoz mék, lovam inni kíván,
 Megitattam, gyí lovam, gyí Betyár...
 „Cserebogár, sárga cserebogár!”

Megkondul az esteli harangszó,
 Kifáradt már a lovas és a ló,
 Haza megyek, ölébe vesz dajkám,
 Az altató nóta hangzik ajkán,
 Hallgatom, s fél álomban vagyok már...
 „Cserebogár, sárga cserebogár!”

(Petőfi Sándor.)

De aki a földet szereti, szereti annak minden lakóját is, legkülönösebben szálldosó kedves madarait, ingyenes segítő-társait. Nagyon jól tudja azt a magyar ember, hogy nélkülük nem sokra menne munkájával, de meg is becsüli őket. Különösen két madarat fogadott szívébe erősen: a gólyát, meg a fecskét. Van is öröm a faluban, mikor megjönnek a fecskék!

Mondd el azt a költeményt, amelyet az érkező fecskékről írt Móra István!

ISTEN HOZOTT FECSKE MADÁR.

Isten hozott, fecskemadár,
 De rég vár az egész határ!
 Egész határ minden telke,
 Hisz te vagy a tavasz lelke!
 Száz országon átrepültél,
 Isten útján hazajöttél...
 Te vagy Isten madárkája,
 Hínak-e úgy más országba?

Jaj, most látom meg egyszerre:
 Veréb jár a fészketekre!
 Szájában az utca rongya,
 Fészketek elbitangolta...
 S megszűnik a tanácskozás,
 Kezdődik a viaskodás,
 Észbekapva, körbekapva,
 Támadtok rá a bitangra.

Mi bajod van, páros fecské,	Szárnyatokkal verdesitek,
Hogy sírva szállsz az ereszre?	Csőrötökkel tépdeseitek.
Megvan még a régi fészek,	Száll a szélben tépett tolla,
Kit bántani, tudod, vétek.	Mikor szökik csiripolva...
Mért szálltok az eperfára,	Ti meg vígan csicseregve
Fa tetején száraz ágra?	Szálltok aztán fészketekbe,
Tanakodtok, panaszkodtok,	A szemetet kiszórjátok:
Ugyan miről tanácskoztok?	Istenáldás a nótátok!

Kicsi fecskék, tudjátok-e,
Vándor fecskék, láttátok-e:
Fészkünket is megorozták.
Ó, mivé lett Magyarország!
Győztes fecskék, daloljatok,
Lelkünk remél átalatokat!
Töletek itt tán mindenki
Megtanulja, mit kell tenni!

(Móra László.)

De érthető is a magyar nagy földszeretete. Hallottátok, tanultátok ezeréves történelmünket... Van-e még nép a világon, amely annyit vérezett ezért a földért? De nemcsak magát védelmezte, másokért is harcolt, vérezett, ha szükséges volt. Hiszen ez a föld adja az életet, az imába foglalt mindennapi kenyeret is! Magyar véren hízik a magyar búza, azért olyan ízletes. De azért tartja szentnek a kenyeret a magyar ember is. Nem vágná fel anélkül, hogy előbb keresztet ne karcolna rá a késével. Még a búzaszemen is ott látja az Üdvözítő betűjét. Ezer év alatt sokan ontották érte vérüket, adták érte életüket. Kik voltak ezek, nem tudjuk felsorolni, nincsen rá idő elég ahhoz. De elmondjátok ti azt Tóth Kálmán költeményével.

KI VOLT NAGYOBB?

Nem tudom én, melyik volt szebb,	Nem tudom én, melyik volt szebb,
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb:	Talán az a híres László,
Az-e, aki bedöngette	Aki kivált seregéből
Keleten a nagy ércaput?	Oly magasan, mint egy zászló?

Az-e, aki hét vezérrel	S mikor királynál is nagyobb
Döntő karján sebet vágott,	Ürrá akarták őt tenni,
Hogy halálig védelmezik	El nem ment egy tapodtat sem,
Ezt a dicső, szép országot?	Mert csak magyar akart lenni.

Az-e, aki réges-régen	Vagy az, aki Isten után
Olyan nehéz halált türt el,	A legnagyobb csodát tette,
Hanem akkor is még egyet	Mikor Nándorfehérvárnál
Leütött a tábornokúrttel?	Reárohant Mohamedre?

Avagy az, ki a zászlóval,
Melyen volt a Szent Szűz képe,
Hogy ne jusson más kezébe,
Ugy ugrott le a mélységbe?

Vagy az, aki vár falánál
Karjaiban jobban bizván,
Szigetvárnál kirohant és
Ugy halt meg a holtak hídján?

Vagy az volt-e a legdicőbb,
Hősebb, nagyobb mindannyinál,
Az a nemesifjúból lett
Világverő hollóskirály?

Vagy az, aki?... Sokan voltak!
Nem tudom én, ki volt nagyobb,
Csak áldom az Istenemet,
Amért — én is magyar vagyok!

(Tóth Kálmán.)

De fejezzük be szép kis ünnepünket. Búcsúzzunk el kedves vendégeinktől, búcsúzzunk el egymástól, az öreg iskolától, az osztálytól, ahol négy éven át együtt szántottunk, vetettünk, arattunk. Nehéz nagyon a búcsú, hiszen valamennyien a szívemhez nőttetek már s most kell eleresztenem benneteket, amikor már oly nehéz a válás. De hív a kötelesség, nem olyan időket élünk, amikor sokat lehetne érzelegni. Utravalóul a sok mindenhez, még egy költeményt szeretnék adni mindnyájatoknak. Ez a költemény csengjen fületekbe utoljára e falak között, s majdan, ha visszatértek egykor e falak közé, ahová anynyi kedves emléketek húz vissza, ezzel a költeménnyel, ennek gondolataival jöjjetek ismét haza.

SZÓZAT.

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, ó magyar;
Bölcsöd az s majdan sirod is,
Mely ápol s eltakar.

Szabadság! Itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbaink
A hosszú harc alatt.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Aldjon vagy verjen sors keze:
Itt élnöd, halnöd kell.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után,
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

Ez a föld, melyen annyszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiába onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő
 És oly szent akarat
 Hiába sorvadozzanak
 Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
 Egy jobb kor, mely után
 Buzgó imádság epedez
 Százerek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell
 A nagyszerű halál,
 Hol a temetkezés fölött
 Egy ország vérben áll.

S a sirt, hol nemzet süllyed el,
 Népek veszik körül,
 S az ember millióinak
 Szemében gyászkönny ül.

Légy híve rendületlenül
 Hazádnak, ó magyar;
 Ez éltetőd s ha elbukál,
 Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
 Nincsen számodra hely;
 Áldjon vagy verjen sors keze:
 Itt élned, halnod kell.

(Vörösmarty Mihály.)